

Resumé

Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky v letech 1951–1968

Autorka se ve svém příspěvku věnuje vývoji Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky v období let 1951–1968, vědecké instituce, která působila v uvedeném období v oblasti zemědělského výzkumu a navazovala na předchůdce dokladované až k roku 1912. Podstatou článku je analýza organizačního vývoje a vlastní činnosti ústavu. Autorka si všímá výzkumných úkolů vše pracovišť ústavu, snaží se o jejich hodnocení a zařazení do souvislostí.

Ústav byl v uvedeném období začleněn do nové výzkumné organizace podřízené direktivnímu řízení ÚV KSČ, aktivně napomáhal při kolektivizaci československého zemědělství a při uplatňování systému zemědělství stalinského typu. Zemědělství ekonomové v padesátých letech nekriticky přejímali závěry sovětských pramenů. Činnost ústavu se přizpůsobila změněné struktuře zemědělských podniků – byly prováděny rozborů výsledků hospodaření JZD, státních statků i soukromě hospodařících rolníků. V druhé polovině padesátých let se konstitovala samostatná československá zemědělská ekonomika. Ve vědeckovýzkumné činnosti ústavu se objevují makroekonomická témata: analýza vlastních nákladů, problematika tvorby a rozdělení hrubého důchodu v JZD, rajonizace zemědělské výroby a výrobního zaměření v jednotlivých výrobních oblastech, tvorba cen zemědělských výrobků, intenzita zemědělské výroby, produktivita práce. Ústav po celé sledované období napomáhal realizaci zemědělské politiky KSČ. V intencích direktivního řízení se měnila organizace a náplň činnosti ústavu. Po ukončení kolektivizace se dostávala do popředí problematika velikosti zemědělských podniků a jejich výrobní specializace. Do šedesátých let lze tedy položit základ procesu koncentrace a specializace zemědělství a současně slučování venkovských obcí. V souvislosti s uvolňováním centralistického systému řízení národního hospodářství v polovině 60. let pronikaly do zemědělského ekonomického výzkumu matematicko-analytické metody. V roce 1965 bylo zřízeno výpočetní středisko s počítačem Minsk 22. Současně byla rehabilitována sociologie. Vznikl Institut sociologie venkova a historie zemědělství při VÚZE s koordinační pravomocí v tomto vědním oboru. Ústav připravoval podklady pro novou soustavu plánovitého řízení zemědělství. K tomu směřovaly rozsáhlé výzkumné studie k analýze zemědělsko-potravinářského komplexu a posléze zemědělsko-průmyslového komplexu v národním hospodářství. Sledované období končí k 1. 1. 1969, kdy byla do ústavu včleněna problematika ekonomiky potravinářského průmyslu a výživy a současně změněn název na Výzkumný ústav zemědělství a výživy (VÚEZVŽ).

Zusammenfassung

Das Forschungsinstitut für die landwirtschaftliche Ökonomie in den Jahren 1951–1968

Die Verfasserin widmet sich in ihrem Beitrag der Entwicklung des Forschungsinstitutes für landwirtschaftliche Ökonomie (VÚZE) in der Zeitperiode von 1951 bis 1968, der Forschungsinstitution, die in dieser Zeit im Sachgebiet der landwirtschaftlichen Forschung wirkte und auf die Tätigkeit ihrer bis zum Jahr 1912 belegten Vorgänger anknüpfte. Den Kern des Beitrags bildet die Analyse der Organisationsentwicklung und der eigenen Tätigkeit des Institutes. Die Autorin nimmt die Forschungsaufgaben aller Arbeitsstellen des Institutes in Betracht, bemüht sich um deren Klassifikation und Einreihung in die Zusammenhänge. Das Institut wurde in erwähnter Zeitperiode in eine neue, unter Direktivleitung des ZK KPTsch stehende Forschungsorganisation eingegliedert, es half aktiv bei der Kollektivierung der tschechoslowakischen Landwirtschaft und bei der Ausübung des stalinistischen Landwirtschaftssystems. Die AgrarökonomInnen rezipierten in 1950er Jahren unkritisch die Beschlüsse der sowjetischen Quellen. Die Tätigkeit des Institutes passte der geänderten Struktur der Agrarbetrieben an – es wurden die Analysen der Wirtschaft der LPGs, Staatsgüter und auch der privaten Bauern durchgeführt. In der zweiten Hälfte der 1950er Jahre wurde die selbstständige tschechoslowakische Agrarökonomie konstituiert. In der wissenschaftlichen Forschungstätigkeit des Institutes erschienen die makroökonomischen Themen: die Analyse der eigenen Kosten, die Problematik der Bildung und Verteilung des Roheinkommens in der LPG, die Rayonisierung der landwirtschaftlichen Produktion und der Spezialisierung in einzelnen Produktionsgebieten, die Preisbildung bei den landwirtschaftlichen Produkten, die Intensität der landwirtschaftlichen Produktion, die Arbeitsproduktivität. Das Institut half in dieser Zeitperiode mit der Realisierung der Agrarpolitik der KPTsch. In den Intentionen der direktiven Leitung änderte sich die Organisation und der Inhalt der Tätigkeit des Institutes. Nach der Beendigung der Kollektivisation trat in den Vordergrund die Problematik der Größe der Agrarunternehmen und deren Spezialisierung der Produktion. In die 1960er Jahre kann man also die Grundlage des Prozesses der Konzentration und Spezialisierung der Landwirtschaft und gleichzeitig die Vereinigung von Landesgemeinden legen. Im Zusammenhang mit der Liberalisierung des zentralistischen Systems der Leitung der Nationalwirtschaft in der Mitte der 1960er Jahren drangen die mathematisch-analytischen Methoden in die ökonomische Agrarforschung durch. Im Jahre 1965 wurde elektronisches Datenverarbeitungszentrum mit der Datensverarbeitungsanlage Minsk 22 errichtet. Es wurde die Soziologie gleichzeitig rehabilitiert. Es entstand auch das Institut für Landessozioökonomie und Agrargeschichte bei dem VÚZE mit der koordinativen Rechtsbefugnis in diesem wissenschaftlichen Bereich. Das Institut bereitete die Unterlagen für den neuen System in der planmäßigen Leitung der Landwirtschaft vor. Damit beschäftigten sich umfassende Forschungsstudien zur Analyse des Landwirtschafts- und Nahrungsmittelkomplexes und zuletzt

landwirtschafts-industriellen Komplexes in der Nationalwirtschaft. Die Autorin folgt die Zeitperiode bis zum 1. 1. 1969, wann in das Institut die Problematik der Ökonomik der Nahrungsmittelindustrie und Ernährung eingegliedert und die Bezeichnung auf das Forschungsinstitut für Landwirtschaft und Ernährung (VÚZVŽ) geändert wurde.

Annotation

The Research Institute for Agricultural Economics, 1951-1968

This article examines the development of the Research Institute for Agricultural Economics in the period 1951-1968. This scientific institution operated in the field of agricultural research over the period under analysis, but its activities were connected with those of forerunner institutions as far back as 1912. The article focuses primarily on analysing the organizational development and activities of the Institute.